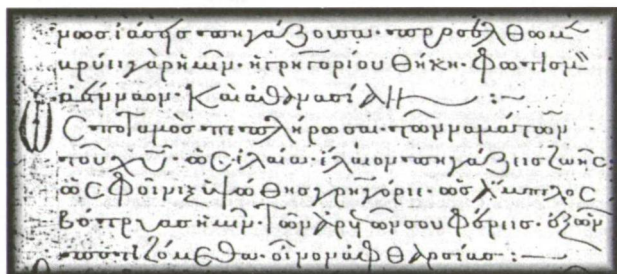

Homérosz

1. *Κρείσων γὰρ βασιλεύς, ὅτε χῶσεται ἀνδρὶ χέρηϊ.*

Potentior enim rex est, quando irascitur viro inferiori.

Mert hisz erős a király, amikor gyengébbre neheztel.

II. I, 80.

2. *Οὐ χρὴ παννύχιον εὐδῆιν βουλευφόρον ἄνδρα,
ὧ̄ λαοὶ τ' ἐπιτετράφεται καὶ τόσσα μέμηλεν.*

Non oportet per totam noctem dormire consiliatorem virum
cui populi que sunt commissi et tantae curae sunt.

Végig az éjt a tanácsbeli férfin át ne aludja,
az, kire rá van bízva a nép, kinek oly sok a gondja.

II. II, 24-25.

3. *Οὐ γὰρ ἐπὶ ψευδέσσι πατὴρ Ζεὺς ἔσσειτ' ἀρωγός.*

Non enim in perfidis pater Iupiter erit auxiliator.

Mert hisz Zeusz atya úgysem lesz hazugok segítője.

II. IV, 235.

4. *Οὐ̄ ποτε φύλον ὁμοῖον
ἀθανάτων τε θεῶν χαμαὶ ἐρχομένων τ' ἀνθρώπων.*

Nequaquam genus simile
immortaliumque deorum humi incedentiumque hominum.

Nem volt soha törzse hasonló
égilakókhöz a földönjáró emberi nemnek.

II. V, 440-442.*

5. *Αἰδομένων δ' ἀνδρῶν πλείονες σοοὶ ἢ ἐπέφανται·
φευγόντων δ' οὐτ' ἄρ κλέος ὄρνυται οὔτε τις ἀλκή.*

Verecundantium autem virorum plures sunt salvi, quam occidunt;
fugientium vero nec gloria oritur, nec ullum praesidium.

Mert hírféltők közt kevesebb hull, több marad élve,
míg a futóknak híre se kél, segítője se támad.

II. V, 531-532.

6. *Οἷη περ φύλλων γενεή, τοίηδε καὶ ἀνδρῶν.
Φύλλα τὰ μὲν τ' ἀνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ' ὕλη
τηλεθώσα φύει· ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη·
ὥς ἀνδρῶν γενεή ἢ μὲν φύει ἢ δ' ἀπολήγει.*

Qualis foliorum generatio, talis est et hominum.
Folia alia quidem ventus humi fundit, alia vero silva
germinans producit, veris autem tum succedit tempus:
sic hominum generatio et nascitur, et desinit.

---

* Lásd a Bibliográfia bevezető megjegyzéseit (173 o.)!

Mint levelek születése, olyan csak az embereké is.
Földresodorja a lombot a szél, de helyébe az erdő
mást sarjaszt újból, mikor eljön a szép tavasz újra:
egy van az emberi nemzet is, egy nő, más meg aláhull.

Il. VI, 146-149.

7. *Ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιός ἐστιν ἐκεῖνος
ὅς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου, ὀκρυόεντος.*

Sine gente, sine lege, sine lare est ille,
qui bellum amat intestinum, horrendum.

Törzstelen és törvénytelen az, nincs tűzhelye annak,
belső háborúnak ki örül, véres viadalnak.

Il. IX, 63-64.

8. *Ἄλλ' ἦτοι μὲν ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται.*

Verum enimvero haec deorum in genibus posita sunt.

Csakhogy mindez az isteneink térdén fekszik még.

Od. I, 267.

9. *Τὴν γὰρ αἰοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι,
ἧτις ἀκούοντεςσι νεωπάτη ἀμφιτέληται.*

Eum enim cantum magis celebrant homines,
quicunque auditoribus novissimus adsit.

Mert az olyan dalt dicsérik legjobban a népek,
mely a legújabbként jár körben a ráfigyelők közt.

Od. I, 351-352.

10. *Πάντες δὲ θεῶν χατέουσ' ἄνθρωποι.*

Omnes enim diis indigent homines.

A halandók mind istenre szorulnak.

Od. III, 48.

11. *Οὐ γὰρ τ' αἴψα θεῶν τρέπεται νόος αἰὲν ἐόντων.*

Non enim subito deorum vertitur mens sempiternorum.

Hirtelenül sohasem fordul meg az isteni szándék.

Od. III, 147.

12. *Ῥεῖα θεός γ' ἐθέλων καὶ τηλόθεν ἀνδρα σαῶσαι.*

Facile deus, volens, etiam e longinquo virum servavit.

Isten a távolból megment könnyen, ha akarja.

Od. III, 231.

13. *Πολλὰ γὰρ ἄλγε' ἔχει πατρὸς πάϊς οἰχομένοιο
ἐν μεγάροις, ᾧ μὴ ἄλλοι ἀσσητῆρες ἔωσιν.*

Plurimos enim dolores habet de patre filius absente
in domo sua, cui non alii auxiliares sunt.

Mert sok kínt kell ám a fiúnak túrnie otthon,
apja ha messzeszakadt s neki nincsen más segítõje.

Od. IV, 164-165.

14. *Οὐ μὲν γὰρ τοῦ γε κρεῖσσον καὶ ἄρειον,
ἢ ὄθ' ὁμοφρονέοντε νοήμασιν οἶκον ἔχητον
ἀνὴρ ἠδὲ γυνή· πόλλ' ἄλγεα δυσμενέεσσιν,
χάρματα δ' εὐμενέτησι· μάλιστα δέ τ' ἔκλυον αὐτοί.*

Non enim hoc quicquam praestantius et melius est,
quam quando concordēs animis domum teneant
vir et uxor: tum oriuntur multi dolores malevolis,
gaudia autem benevolis; maxime vero sentiunt ipsi.

Mert hiszen annál nincs soha szebb és nincs derekabb sem,
mint mikor egymást értõ szívvél tartja a házát
férj és nõ, nagy fájdalmára a rosszakaróknak,
jóakarók örömére, jeles hírére maguknak.

Od. VI, 182-185.

15. *Θαρσαλέος γὰρ ἀνὴρ ἐν πᾶσιν ἀμείνων
ἔργοισιν τελέθει.*

Audax enim vir in omnibus potior
operibus est.

Mert hisz a bátornak minden jobban sikerülhet,
bármibe fog.

Od. VII, 51-52.*

16. *Οὕτως οὐ πάντεσσι θεοὶ χαρίεντα διδοῦσιν
ἀνδράσιν οὔτε φυὴν οὔτ' ἄρ φρένας οὔτ' ἀγορητύν.*

Ita non omnibus dii amabilia munera donant
hominibus, nec formam, nec ingenium, nec eloquentiam.

Hát csak nem kap meg mindent mindenki az égtől,
jó alakot, jó észet s jelesenszólás tudományát.

Od. VIII, 167-168.

17. *Οὐκ ἀρετᾶ κακὰ ἔργα.*

Non bene succedunt mala opera.

Jóra a rossz sose visz.

Od. VIII, 329.*

18. *Πᾶσι γὰρ ἀνθρώποισιν ἐπιχθονίοισιν αἰδοῖοι
τιμῆς ἔμμοροί εἰσι καὶ αἰδοῦς, οὐνεκ' ἄρα σφέας
οἴμας Μοῦσ' ἐδίδαξε.*

Apud omnes enim homines terrestres cantores honoris
compotes sunt et reverentiae, eo quod ipsos
cantus Musa docuit.

Mert hisz az énekeseknek a tisztelet és a csodálat
jár valamennyi halandótól: minden dalos embert
múzsa tanított dalra.

Od. VIII, 479-481.*

19. *Ἄντι κασιγνήτου ξεινός θ' ἰκέτης τε τέτυκται
ἄνερι, ὅσ τ' ὀλίγον περ ἐπιψαύη πραπίδεςσιν.*

Instar fratris hospesque supplexque est
viro, qui utique vel paululum attingat mentem sanam.

Mert mint testvérét, úgy tartja az oltalomesdőt
és idegent mindenki, kinek csak csöpp esze is van.

Od. VIII, 546-547.

20. *Ἐπεὶ οὐ μὲν τι κασιγνήτοιο χερσίων
γίγνεται, ὅς κεν ἑταῖρος ἐὼν πεπνυμένα εἶδη.*

Quoniam nequaquam quidem fratre inferior
talís est, qui, socius, prudenti animo sit.

Mert számunkra az édes testvérnél se silányabb,
az, ki derék társunk, s okosan tud bánni mivélünk.

Od. VIII, 585-586.

21. Ὡς οὐδὲν γλύκιον ἢς πατρίδος οὐδὲ τοκῆων
γίγνεται, εἴπερ καὶ τις ἀπόπροθι πίονα οἴκου
γαίη ἐν ἄλλοδαπῇ ναίει ἀπάνευθε τοκῆων.

Adeo nihil dulcius sua patria nec parentibus
est, etiam si quis procul divitem domum
terra in aliena habitet seorsum a parentibus.

Ennyire nincs, ami inkább édes, mint a hazája
és a szülői az embernek, még hogyha akármily
dús házat lakik is, más földön, messze azoktól.

Od. IX, 34-36.

22. Καί που τῶνδε μιήσεσθαι οἴω.

Et aliquando horum recordaturos nos puto.

Azt hiszem én, bizony erre is emlékezni fogunk még.

Od. XII, 212.

23. Ἐχθρὸν δέ μοι ἐστὶν
αὐτὶς ἀριζήλως εἰρημένα μυθολογεύειν.

Odiosum vero mihi est
rursum luculenter dicta enarrare.

Gyűlölöm azt, hogy
mit már elmondtam mind pontosan, újragélgjem.

Od. XII, 452-453.

24. Οὐ μὲν σχέτλια ἔργα θεοὶ μάκαρες φιλέουσι,
ἀλλὰ δίκην τίουσι καὶ αἴσιμα ἔργ' ἀνθρώπων.

Non quidem improba opera dii beati amant,
sed iustitiam honorant, et aequa opera hominum.

Égbeli boldogokat sosem örvendeztet a rossztett,
ők az igazságot becsülik, meg a jószívű tettet.

Od. XIV, 83-84.

25. Ἐχθρὸς γάρ μοι κείνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλησιν
γίγνεται, ὃς πενίη εἰκῶν ἀπατήλια βάζει.

Inimicus enim mihi is aequae atque Orci portae
est, qui egestati cedens fallacia loquitur.

Cyüölöletes nékem, Hádész kapujával egyenlőn,
kit, noha inség is, rábír a hazug locsogásra.

Od. XIV, 156-157.

26. Ἀμείνω δ' αἴσιμα πάντα.

Meliora vero sunt aequa omnia.

Jobb mindenben a mérték.

Od. XV, 71.

27. Ἴσόν τοι κακόν ἐσθ', ὅς τ' οὐκ ἐθέλοντα νέεσθαι
ξεῖνοι· ἐποτρύνει καὶ ὅς ἐσσύμενον κατερύκει.

Aequale sane malum est, qui et nolentem redire
hospitem impellat, et qui ire festinantem detineat.

Egykép rosszat tesz, ki a vendéget, ha nem óhajt,
sürgeti útra, meg az, ki a vágyakozót nem eresztí.

Od. XV, 72-73.

28. Ῥηΐδιον δὲ θεοῖσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι,
ἡμὲν κυδῆναι θνητὸν βροτὸν ἠδὲ κακῶσαι.

Facile vero est diis, qui caelum latum tenent,
et illustrem facere mortalem hominem, et vilem reddere.

Könnyű hisz isteneinknek, a tágterű égbe lakóknak,
földi halandókat jóvá, vagy váltani rosszá.

Od. XVI, 211-212.

29. Ἥ γὰρ φίλ' ἀληθέα μυθήσασθαι.

Certe enim mihi gratum est vera loqui.

Én a valót szeretem megmondani mindig.

Od. XVII, 15.

30. Γαστέρα δ' οὐ πῶς ἔστιν ἀποκρίψαι μεμαῦϊαν,
οὐλομένην, ἢ πολλὰ κάκ' ἀνθρώποισι δίδωσιν·
τῆς ἔνεκεν καὶ νῆες εὐζυγοὶ ὀπλίζονται
πόντον ἔπ' ἀτρύγετον κακὰ δυσμενέεσσι φέρουσαι.

Ventrem autem haudquaquam licet abscondere avidum,
perditum, qui multa mala hominibus dat:

cuius gratia et naves bonis transtris instructae armantur,
pontum super infructuosum, mala inimicis ferentes.

**Sóvár gyomrunkat sose tudjuk rejteni úgysem,
azt a veszettet, mely sok bajba sodorja az embert,
mert óerte szerelnek föl sok erőspadu gályát
s törnek a meddő tengeren át ellenfeleikre.**

Od. XVII, 287-290.

31. *Αἰδώς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ παρῆναι.*

Pudor autem non est bonus indigenti viro ut adsit.

Nincstelen embernek sose hasznos társa a szégyen.

Od. XVII, 347.

32. *Οὐδὲν ἀκιδινότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο,
πάντων, ὅσα τε γαῖαν ἔπι πνείει τε καὶ ἔρπει.*

Nihil imbecillius terra nutrit homine
omnium, quaequae super terram spirantque et serpunt.

**Nem táplál ez a föld gyarlóbbat az emberi nemnél,
semmilyen élet, mely lélegzik s mászik a földön.**

Od. XVIII, 130-131.

33. *Τοῖος γὰρ νόος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
οἶον ἐπ' ἡμᾶρ ἄγῃσι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.*

Talis enim mens est terrestrium hominum,
qualem diem adducat pater hominumque deumque.

**Mert aszerint fordul lelkében a földi halandó,
hogy neki mily napot ad Zeusz, emberek, istenek apja.**

Od. XVIII, 136-137.

34. *Τῷ μὴ τίς ποτε πάμπαν ἀνὴρ ἀθεμιστίος εἶη,
ἀλλ' ὃ γε σίγη δῶρα θεῶν ἔχοι, ὅττι διδοῖεν.*

Quare ne quis unquam omnino vir iniustus sit,
sed ille silentio dona deorum habeat, quodcunque dent.

**Éppenezért ember soha meg ne gyalázza a törvényt,
és békén élvezze, amit csak az istenek adnak.**

Od. XVIII, 141-142.

35. Ἐπεὶ κάκιον πειθήμεναι ἄκριτον αἰεΐ.

Quoniam malum est lugere infinite semper.

Hisz rossz mérték nélkül örökké csak keseregni.

Od. XVIII, 174.

36. Οὐ γὰρ καλὸν ἀνήσασθαι δόσιν ἐστίν.

Non enim bonum recusare donationem est.

Az ajándékot megvetni nem illik.

Od. XVIII, 287.

37. Ἄνθρωποι δὲ μινυθάδιοι τελέθουσιν.

Ὅς μὲν ἀπηγῆς αὐτὸς ἔη καὶ ἀπηγέα εἶδῃ,
τῷ δὲ καταρῶνται πάντες βροτοὶ ἄλγε' ὀπίσσω
ζῶν· ἀτὰρ τεθνεῶτί γ' ἐφεψιαόνται ἅπαντες.
Ὅς δ' ἂν ἀμύμων αὐτὸς ἔη καὶ ἀμύμονα εἶδῃ,
τοῦ μὲν τε κλέος εὐρὺ διὰ ξεῖνοι φορέουσιν
πάντας ἐπ' ἀνθρώπους· πολλοὶ τέ μιν ἐσθλὸν ἔειπον.

Homines autem brevis aevi sunt.

Qui quidem crudelis ipse sit, et crudelia sentiat,
huic imprecantur omnes homines dolores in posterum
vivo, at mortuum probris insequuntur cuncti.

Qui autem bonus ipse sit, et bona sentiat,
huius quidem gloriam latam hospites perferunt
omnes ad homines, multique eum eximium dicere solent.

Hisz az emberi élet olyan rövid úgyis,
és aki szívtelen és ridegség tölti el, annak
csak gonoszat kívánnak mindig a földi halandók,
míg él, s holtá után is csak szidalom szava éri:
ám ki nemeslelkű s eltölti egészen a jóság,
annak jó hírért viszik el vendégei széles
földön, a népek közt, s mindenki csak áldja dicséri.

Od. XIX, 328-34.

38. Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσιν.

Cito enim in malo homines consenescent.

Mert hisz a sok baj közt a halandó gyorsan öregszik.

Od. XIX, 360.

39. Ἄλλ' οὐ γὰρ πως ἔστιν ἀύπνους ἔμμεναι αἰεὶ
ἀνθρώπους· ἐπὶ γάρ τοι ἐκάστω μοῖραν ἔθηκαν
ἀθάνατοι θνητοῖσιν ἐπὶ ζεῖδωρον ἄρουραν.

Verum enim nequaquam licet insomnes esse semper
homines; namque singulis sortem imposuerunt
immortales mortalibus super almam terram.

Ám folyvást álom nélkül nem is élhet az ember:
megszabták a haláltalanok mindennek a rendjét
múlándók számára a termő földön amúgyis.

Od. XIX, 591-593.

40. Οὐκ εὖ πᾶσι πιθήσεις.

Non bene omnibus oboedies.

Sose jó mindenki szavára hallgatnod.

Od. XXI, 369.

41. Κακοεργίης εὐεργεσίη μέγ' ἀμείνων.

Maleficio beneficium est longe melius.

Sokkal jobb ám jót, mint gonoszat cselekedni.

Od. XXII, 374.*